

Nadzieja Rojecka

Data urodzenia: 27 maja 1898 lub 10 czerwca 1898

Miejsce urodzenia: Wilno

Data śmierci: 18 listopada 1986

Miejsce śmierci: Warszawa ?

Rodzice: Zefiryna ze Szpakowskich, Eleazar Rojecki

Profesja: botaniczka, fitopatolog,

Słowa kluczowe: botanika, fitopatologia, choroby roślin, Karaimi

Biogram¹

Nadzieja Rojecka, botaniczka i fitopatolożka, to kobieta o istotnym znaczeniu dla historiografii nauk botanicznych XX wieku, której biografia ilustruje zarówno wyzwania stojące przed kobietami w nauce, jak i losy mniejszości etnicznych w burzliwym stuleciu. Urodziła się 27 maja 1898 roku w Wilnie w rodzinie karaimskiej. Jej kariera naukowa stanowiła ewenement na tle konserwatywnej struktury społecznej własnej grupy, w której rola niewiasty tradycyjnie ograniczona była do sfery domowej.

Okres uniwersytecki i początki sukcesów Rojeckiej związane były z wileńskim środowiskiem akademickim. Podjęła studia na kierunku nauk biologicznych na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Stefana Batorego. Status formalny jaki posiadała – początkowo studentki nadzwyczajnej, co wynikało z konieczności uzupełnienia egzaminów maturalnych – nie stanowił przeszkody w jej rozwoju naukowym. Kluczowy wpływ na ukierunkowanie badawcze mieli jej mentorzy: prof. Józef Trzebiński, twórca nowoczesnej fitopatologii oraz prof. Franciszek Skupieński, botanik i mykolog. W okresie wileńskim (1931–1939) praca Rojeckiej koncentrowała się na dwóch obszarach: badaniach florystycznych (dokumentacja asocjacji roślinnych na Cmentarzu Karaimskim w Trokach) oraz mykologii (analiza współżycia grzybów rozkładających budulec). Podjęła również działania nad dysertacją doktorską. Wybuch II wojny światowej w sposób tragiczny przerwał ten etap jej aktywności – rękopis pracy mykologicznej wysłany do publikacji we Francji zaginął, a kultury grzybów, stanowiące podstawę doktoratu, uległy bezpowrotnemu zniszczeniu.

¹ Publikacja dofinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą Narodowy Program Rozwoju Humanistyki, nr projektu NPRH/F/SP/0086/2024/13, kwota dofinansowania 1 119 240, 00 zł., całkowita wartość projektu 1 119 240, 00 zł.

Po zakończeniu wojny, w lipcu 1945 roku, Rojecka wraz z bratem Ananiaszem, geofizykiem i działaczem karaïmskim, została przewieziona, w ramach akcji repatriacyjnej, transportem uniwersyteckim do Torunia. Włączyła się w proces organizacji nowo powstającego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, obejmując stanowisko asystentki w Katedrze Systematyki i Geografii Roślin. Była jedną z pierwszych pracownic tej jednostki, odgrywając istotną rolę w tworzeniu ówczesnej bazy naukowej. W Toruniu udało jej się sfinalizować badania przerwane przez wojnę – w 1947 roku uzyskała stopień magistra filozofii w zakresie botaniki na podstawie pracy „Asocjacje roślinne na Trockim Karaïmskim Cmentarzu i jego okolicach”. Jednakże brak odpowiedniej infrastruktury technicznej (m.in. autoklawu i termostatów) na zniszczonej uczelni uniemożliwił jej odtworzenie przerwanej rozprawy doktorskiej z zakresu mykologii.

Ostatnim etapem kariery zawodowej Rojeckiej była praca w Państwowym Instytucie Naukowym Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach (późniejszym Instytucie Ochrony Roślin), gdzie od 1 grudnia 1949 roku zajmowała stanowisko adiunkta. Prowadzone tam badania koncentrowały się głównie na kluczowych problemach fitopatologicznych polskiego rolnictwa i ogrodnictwa, takich jak choroby drzew owocowych, kukurydzy czy roślin zielarskich. Aktywnie publikowała artykuły naukowe i popularnonaukowe, a także prowadziła działalność szkoleniową, upowszechniając wiedzę z zakresu ochrony roślin. W latach 1953–1955 pełniła również funkcję zastępcy kierownika oddziału. Zakończyła pracę zawodową w 1958 roku w wyniku redukcji etatów, spowodowanej ograniczeniami budżetowymi w instytucie.

Nadzieja Rojecka zmarła 18 listopada 1986 roku. Jej postać, często marginalizowana i przywoływana głównie w kontekście biografii jej brata Ananiasza, z całą pewnością zasługuje na uwagę i pamięć. Poświęcając się pracy naukowej, świadomie odrzuciła tradycyjną rolę, jaką społeczność karaïmska przypisywała kobietom, co nadaje jej dokonaniom dodatkowy, istotny wymiar. Trudności związane z licznymi zmianami miejsca zamieszkania, utratą cennych ustaleń naukowych w wyniku działań wojennych oraz często niekorzystną sytuacją materialną, sprawiają, że historia życia Rojeckiej jest niezwykle ciekawa, zwłaszcza w kontekście losów kobiet-naukowców w XX wieku.

Bibliografia

Źródła:

Materiały Nadziei Rojeckiej w zbiorze Ananiasza Rojeckiego, Archiwum PAN, sygnatura III-230, j. a. 69-74.

Opracowania:

Gąsiorowski S., *Mgr Nadzieja Rojecka (1898–1986), botanik i fitopatolog*, „Almanach Karaimski”, 2021, nr 10, s. 45-60.

Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022), red. A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikuła, Warszawa, Polskie Towarzystwo Botaniczne, 2022.

Sokołowska-Rutkowska I., *Mgr Nadzieja Rojecka*, „Wiadomości Botaniczne”, 1988, t. 32, z.1, s. 3-4.